

De
Moules 16/11/11

Peter Zantinghs requiem voor een verloren jeugd

De Nederlandse debutant Peter Zantingh imponeert met een delicate en trefzekere roman over zelfmoord in West-Friesland en de impact ervan op een vriendenclubje. In ruil voor een prachtige jeugd komt een lading verdriet.

DOOR DIRK LEYMAN

Debutanten in Nederland zijn er in overvloed, zo'n tachtig per jaar. De meeste belanden geruisloos in de put der vergetelheid. Het kan dus lang geen kwaad als je aan de start een streepje voor hebt. In het geval van Peter Zantingh (°1983) was het alweer de fingertouch van het Literair Agentschap Sebes & Van Gelderen. Net als bij onze landgenoot Ivo Victoria palmde Sebes de webredacteur van Nrc.next in op basis van amper vijf pagina's van zijn debuutroman in wording. Vervolgens kon hij - zoals dat in het jargon heet - in 2010 een *two-book-deal* verzilveren bij uitgeverij De Arbeiderspers.

Nu ligt zijn eersteling te pronken in de etalages en het is aan te raden om het boek er snel uit te plukken. Niet dat we met het debuut van een tafelspringer te maken hebben. Nee, Zantingh toont vooral een mature pen om een delicaat onderwerp aan te pakken. Vertrekpunt is het gegeven dat in West-Friesland zelfmoord drie keer zo vaak voorkomt als in andere Nederlandse provincies. De stugge 'zwijgcultuur' onder jongeren, die weliswaar samen lol trappen, drugs gebruiken en aan een rotvaart bierjes drinken, wordt er haarfijn in doorgelicht. De boys weten met hun gevoelens geen raad. Problemen worden deskundig onder de mat geschoffeld. Tot het lijntje breekt.

In *Een uur en achttien minuten* vertelt Zantingh over de twintiger Johan, die in het reine moet zien te komen met de dood van zijn jeugd-vriend Joey Vergeel, die schijnbaar zonder veel signalen te geven zelfmoord heeft gepleegd. Wanneer hij een sms'je krijgt dat Joey kort voor zijn daad aan vrienden heeft

gestuurd ("Jongens, het spijt me. Ik heb de lat te hoog gelegd, ik ben mijn idealen kwijt. Sorry. Bedankt. J."), slaat hij zich voor het hoofd. "Had ik hem gesproken, dan had hij het niet gedaan. Dat weet ik zeker." En later duikt er ook nog een onverstuurde mail op: "Het gevoel dat ik wel

had moeten doen waait nu door de dagen, schreeuwt me 's nachts wakker en stroomt uit de kraan."

Zantingh maakt een losse reconstructie van het vriendengroepje Johan, Alex, Richard, Dennis minus Joey. Hoe ze dag aan dag achterblijven en houvast zoeken om het verdriet te verwerken. En teruggrijpen naar de zorgeloze tijd toen ze samen op reis gingen naar Chersonissos op Cyprus, rondhingen bij het voetbalhonk, katers te boven kwamen of het kopspelletje in het zwembad speelden. Zantingh notuleert met sobere pen, maar doet dat wel erg trefzeker, zonder sentimentele uitschuijvers. Door het boek weeft hij ook de soundtrack van een jeugd, van The National tot Elbow, Coldplay en Grandaddy. Bovendien kan Zantingh beklijvende scènes schetsen, zonder dat het hem een greintje moeite schijnt te kosten. Zoals over Richard, die een week lang zijn tanden niet meer poetst: "Het was zo zinloos. Een tube, en die borstel.

Zantingh toont vooral een mature pen om een delicaat onderwerp aan te pakken

Zo nutteloos. Waarom zou ik mijn tanden nog poetsen? Waarom zou ik daar nog mijn best voor doen als Joey dood was?"

Een uur en achttien minuten, de titel, verwijst naar de reis van Utrecht naar huis. Want intussen heeft Johan, die in Utrecht studeert, het leven in het dorp achter zich gelaten. "De uitnodiging om hier weer te zijn, in het dorp waarin ik volwassen werd. Waar ik een prachtige jeugd achterliet en nu een lading verdriet kom ophalen. En waar ik voor aanstaande vrijdag een zwart pak moet regelen." Het raadsel van Joey's zelfmoord blijft intact. Het zwijgen heerst. Maar Zantinghs requiem trekt een en ander wél voorzichtig in balans.

CROSSING BORDER

- Peter Zantingh is te gast in de Arenbergschouwburg op zondag 20 november, 22.45 uur.
  - Peter Zantingh is webredacteur voor *NRC Handelsblad* en *nrc.next* en houdt een blog bij: zanti.nl
- Een uur en achttien minuten* is zijn debuut. Maar liefst twaalf uitgeverijen waren geïnteresseerd in de publicatie ervan.

Peter Zantingh
Een uur en achttien minuten
De Arbeiderspers, 195 p., 18,50 euro.

Pulitzer Prizewinnares **JENNIFER EGAN** schreef boek van het jaar

FOTO CAREL VAN HEES/HOLLANDESE HOOGTE

Punk, PowerPoint & Proust

We leven in een helse tijd van netwerken, of voortdurend instortende grenzen tussen individuen, plaatsen en tijdzones. Sociale media zoals Facebook en Twitter verkleinen nog de 'zes stappen' die twee willekeurige mensen op de planeet volgens wetenschappers gemiddeld van elkaar verwijderd zijn. Vooral het boek heet in gevaar te zijn in het digitale tijdperk. De verkoop van literaire boeken daalt, en lezen blijkt je toch voornamelijk te doen op een scherm en online, en niet zozeer op papier. De sluiting van Borders dit jaar, ooit een gigantische boekhandelketen in de VS, illustreert mooi het ogenschijnlijke bankroet van het boek ten gevolge van het internet, een kracht die geen grenzen kent. De Amerikaanse auteur Jennifer Egan (*1962) bewijst echter dat het boek nog *alive and kicking* is, en dat het tegelijk zijn literaire grondslag kan behouden én vernieuwend kan inspelen op een doorgedreven gedigitaliseerde wereld.

Egans *Bezoek van de knokploeg* is een boek dat genres verschuift en grenzen overschrijdt. Het kwam vorig jaar uit in de VS, werd bijzonder lovend onthaald door de kritiek en kaapte de Pulitzer Prize 2011 weg. Toch is het een heel moeilijk boek om samen te vatten, precies vanwege de gedecentraliseerde, polyfone, niet-lineaire structuur. Egan gaat van het San Francisco van begin jaren zeventig naar het Manhattan van de jaren 2020, na omwegen langs Italië en Afrika, en voert een grote groep in mindere of meerdere mate met elkaar verbonden personages op. Die brengt ze samen in dertien korte verhalen, die allemaal een ander vertelstandpunt hebben, en een andere toon, die varieert van scherp tot hilarisch.

Recensenten zijn het erover eens dat het onmogelijk is een etiket op *Bezoek van de knokploeg* te

Pulitzer Prize 2011, LA Times Award, National Book Critics Award, boek van het jaar in alleen al *The New York Times*, *People*, *The Washington Post*, *Time*, internationale bestseller. Critici zijn het er wereldwijd over eens: Jennifer Egan schreef met *Bezoek van de knokploeg* een virtuoos, grensverleggend, Proustiaans boek. De polsslag van het verhaal is muziek, de structuur een sociaal netwerk.

DOOR LAURA FROST

kleven. Het boek houdt het midden tussen een roman en een verzameling korte verhalen, die niettemin op zichzelf kunnen staan. Ook al staat op de paperbackversie van het boek 'een roman', toch geeft Egan tijdens ons gesprek zelf toe dat de "sterke ruggengraat van de roman ontbreekt", en dat ze zich aanvankelijk verzet had tegen die kwalificatie. Zelf omschrijft ze het boek liever als "een fictieboek". Nog radicaler is de manier waarop *Bezoek van de knokploeg* afrekenet met de conventionele weergave van tijd en ruimte, en een narratieve structuur weeft die doet denken aan een sociaal netwerk.

Eclectische tournee

De polsslag van *Bezoek van de knokploeg* is muziek, die Egan gebruikt "om bepaalde plekken en tijden op te roepen". In het boek duiken personages op die in hun jeugd in bandjes hebben gespeeld, liefhebbers die zich op het commerciële aspect van muziek hebben gestort als producers

of promotoren, oudere muzikanten die plannen maken voor een comeback. "En ikzelf ben een gefrustreerde muziekjournalist die dol is op subculturen", voegt Egan eraan toe.

Bezoek van de knokploeg neemt de lezer mee op een eclectische tournee langs de Amerikaanse muziekcene vanaf de jaren zeventig. "Maar toch staat muziek meer op de achtergrond in mijn boek dan in rock-'n-rollromans zoals *High Fidelity* van Nick Hornby of *The Commitments* van Roddy Doyle", zegt ze. Egan gebruikt muziek niet alleen om een bepaalde sfeer op te roepen, maar ook om de formele eigenschappen van het vertellen te verkennen. De polyfonie van het boek, met vertellin-

gen in de eerste, tweede en derde persoon, doet denken aan de instrumentale meerstemmigheid van een muzikale compositie. Structureel lijkt het op een conceptalbum, met songs in verschillende toonaarden en over verschillende thema's, die toch een eenheid vormen.

Muziek is voor Egan ook een manier om haar personages te laten reizen in tijd en ruimte. In een bepaald hoofdstuk deelt een oudere producer op safari in Afrika zijn koptelefoon met zijn jongere vriendin. Ze luistert en krijgt "een schok die haar ogen doet tranen; het intieme ervan, de manier waarop het de omgeving verandert in een gouden montage alsof ze vanuit een verre toekomst opnieuw op die escapade met Lou in Afrika terugkeert". Dit is een Proustiaans moment, maar in plaats van terug te keren naar het verleden, wordt zij de toekomst in geworpen.

De tijd is een schurk

En inderdaad, zoals het citaat uit Prousts *A la recherche du temps perdu* aangeeft, is Egan bijzonder geïnteresseerd in tijdelijkheid. In *Bezoek van de knokploeg* fulmineren haar personages keer op keer tegen de harteloosheid van de tijd - "De tijd is een schurk" - die voortschrijdt, terwijl zij een manier zoeken om een heden vast te leggen dat constant verleden wordt.

"Ik was aanvankelijk van plan het verhaal achterwaarts te vertellen, maar kwam erachter dat het boek vastketenen aan de chronologie te beperkend was", zegt Egan. In de plaats daarvan gaat ze zowel voorwaarts als achterwaarts te werk binnen de verhalen, maar ook over de verhalen heen. We beginnen met een jonge kleptomane, Sasha, die een internetdate heeft en die - zo vernemen we *en passant* - ooit voor een muziekproducer werkte, Bennie Salazar.

Jennifer Egan bewijst dat het boek nog *alive and kicking* is door creatief in te spelen op een gedigitaliseerde wereld

Jennifer Egan

> Het volgende hoofdstuk vertelt in de derde persoon over Bennie Salazar, die zijn passie voor muziek - en voor het leven - probeert aan te zwengelen door alcohol met goudvlokken te drinken en zoomt in op zijn meest vernederende momenten. Het derde hoofdstuk grijpt terug naar de punkscene in San Francisco en wordt verteld door een tiener die Bennie gekend heeft in zijn jeugd. Enzovoort. De sprongen worden drastischer naarmate het boek vordert, en de lezer moet de stukjes mentaal een plek geven, bijhouden wat tevoren gebeurd is en elk verhaal situeren in het verleden en de toekomst.

Egan beschrijft de tijdsstructuur van het boek als een "zijaartse" en niet zozeer "voorwaartse" evolutie. Ze hanteert een opvallende techniek, die ze "telescoping" noemt, om de typische manier te doorbre-

Net als Proust is Egan bijzonder geïnteresseerd in tijdelijkheid. Haar personages fulmineren keer op keer tegen de harteloosheid van de tijd

ken waarop de tijd zich doorgaans in verhalen afspeelt. Zo duikt in het midden van een verhaal ineens een korte, samengevatte versie op van wat de toekomst in petto heeft voor een bepaald personage. In het safarihoofdstuk bijvoorbeeld richt de vertelling zich kort op een Samburustrijder, een achtergrondfiguur. Zijn hele levenstraject raast voorbij. Het mondt uit bij een kleinkind dat naar Columbia University gaat en keert vervolgens terug naar waar het boek begon, New York. Ondanks de gefragmenteerde vorm van *Bezoek van de knokploeg*, heeft het weinig te maken met hyperlinks, die de lezer de mogelijkheid bieden om een oneindig aantal richtingen uit te gaan. Het is gewoon netjes gearrangeerd, om een muzikale metafoer te gebruiken.

Reeks PowerPointdia's

Een onderdeel van het boek dat vooral veel aandacht heeft gekregen, is het voorlaatste hoofdstuk, 'Great Rock and Roll Pauses', dat gepresenteerd wordt als een reeks PowerPointdia's. Dat lijkt op het eerste gezicht niet meer dan postmoderne spelerei (een dia vermeldt spits: *Add a graphic to increase your traffic*). Toch last Egan de mechaniek van PowerPoint heel gevat in. Zo creëert ze een 'diadagboek' van een twaalfjarig meisje wier dertienjarige broer Lincoln geobsedeerd is door 'geluidspauzes' in rock-'n-roll, wat grote spanningen veroorzaakt met zijn vader. Via de verbanden die de PowerPointdia's aangeven (pijltes, schema's) en de subteksten toont Egan hoe subtiel emotionele dynamica kan voortvloeien uit op het eerste gezicht levenloze, koude bedrijfstheorie.

Dit hoofdstuk illustreert het talent van Egan als fictieschrijver. Ze is intelligent, enorm inventief, en neemt narratieve risico's om nieuwe vormen te creëren. Ook als haar stijl eruitziet of aanvoelt als slimme, zelfbewuste postmoderne metafiction, toch is hij gestoeld op de elementaire bouwstenen personages en plot. "Tijd en plaats", merkt Egan op, "zijn de dingen die fictie mogelijk maken." Haar verbeeldingswereld doet denken aan Don DeLillo en zelfs William Gibson, maar heeft de intimiteit en emotionele voor-

praat, gebruikt ze woorden zoals "opschudding" en "sprankjes nieuwsgierigheid".

Ballades van paranoia

Tekenend is het laatste hoofdstuk, dat een beeld oproept van New York in 2020. Tegen dan zijn er "twee generaties van oorlog en toezicht" geweest. Alles wordt gecontroleerd door epigonen van de sociale media, die marketing en manipulatie hebben gestudeerd en altijd online zijn. Een babyboom heeft een wereld gecreëerd waarin kinderen het voor het zeggen hebben en "bands hadden geen andere keuze dan zich heruit te vinden voor creaturen die de taal nog niet machtig zijn". Digitale opnametechnieken hebben de muziekindustrie om zeep geholpen. "Het gaat niet meer om de muziek. Het gaat niet over muziek. Het gaat over het bereik", namelijk hoe goed een product verkoopt.

In dat klimaat geeft Scotty, een muzikant die nooit een computer of gsm van dichtbij gezien heeft, "een man van wie je op het eerste gezicht zag dat hij nooit een pagina of profiel of handenvrije telefoon had gehad, die in niemands gegevensbank zat, een kerel die al die jaren in spleten had vertoefd", een concert voor kinderen op het terrein van het oude World Trade Center, de 'Footprint'. Hij speelt slidegitaar en zingt "ballades van paranoia en isolement" die de mensen bedwelmen "die verlangen naar een uitdrukking van hun eigen angst". Hij ontketent "iets sterks, charismatisch, hevigs".

Egan commentarieert hier schrander de versnelde werking van de tijd en de manier waarop technologie en kapitalisme niet alleen de kunst bedreigen maar ook de mogelijkheid die mensen hebben om een zinvol leven te leiden. Scotty's optreden - een nostalgische terugblik op een puurdere tijd - is een sentimenteel, futiel en zelfs kinderlijk verlangen om de tijd te ontvluchten. In het PowerPointhoofdstuk daarentegen, insinueert ze dat alerte, creatieve geesten niet bang hoeven te zijn voor de netwerkwereld en de digitale media.

Hoe dan ook suggereert *Bezoek van de knokploeg* heel krachtig dat de netwerken die ons leven meer en meer beheersen, met hun uiteenlopende stijlen, geluiden en stemmen, geen kakofonie of herrie hoeven te veroorzaken, maar in de handen van getalenteerde, creatieve schrijvers heel mooie muziek kunnen voortbrengen.

CROSSING BORDER

■ Jennifer Egan is te gast in Toneelhuis op zaterdag 19 november, 21.30 uur.

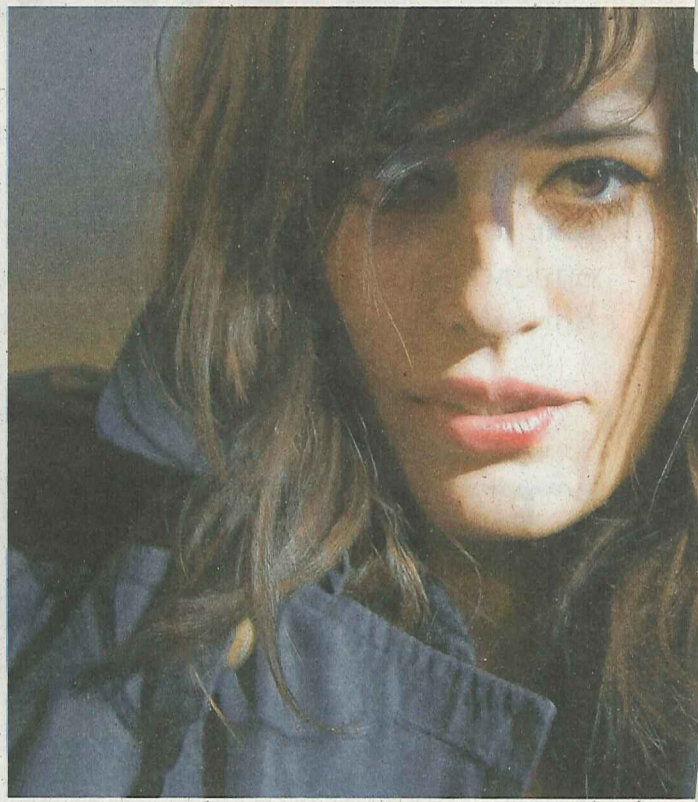
■ Jennifer Egan's *A Visit From the Goon Squad* is bekroond met de prestigieuze Pulitzer Prize voor fictie. De personages in dit ingenieuze verhalenmozaïek hebben allemaal een link met de muziekindustrie. Beluister de soundtrack bij het boek: <http://8tracks.com/knopfdouble-day/a-visit-from-the-goon-squad> <http://jenniferegan.com/>

Jennifer Egan
Bezoek van de knokploeg
(*A Visit from the Goon Squad*)
Vertaald door Ton

Pola Oloixarac veroorzaakt schokge De García Már

Pedant of bril

Etienne van Heerden beschouwt zichzelf als 'een alternatieve historicus' van Zuid-Afrikaanse geschiedenis, zo fel getekend door de apartheid. De professor literatuur zocht in zijn recentste roman *Dertig nachten in Amsterdam* een fascinerende manier om ermee in het reine te kom

DOOR DIRK LEYMAN

Etienne van Heerden, blind ren aan één oog, groeide op in afgelegen, ruige streek Karoo, telg van een oude Boerenfamilie. Leven en werk van de nu 57-jarige schrijver zijn heftig gekleurd door dit 'landscape of the mind'. Ze omschreef hij het als "een beschermde wereld die in wezen een gevangenis was". De confrontatie met de apartheid trok al spoedig een pijnlijk spoor door het leven van Van Heerden. In zijn oeuvre heeft hij de veelkantigheid ervan belicht en er op zijn manier tegen gestreden. Ook sympatisch is hij met het toen nog verboden ANC.

Van Heerden debuteerde in de periode toen de rassensegregatie op haar sterkst was en jonge Afrikaanse auteurs zichzelf beschouwden als discipelen van *New Journalism*. Hij deed dat in 1978 met de jeugdroman *Matt*, gesitueerd op een boerderij, a metafoer voor de Zuid-Afrikaanse raciale microkosmos. In dat boek voorspelde hij al de latere regimewijziging.

Van Heerden brak door met de familiekroniek *Toorberg* (*De berg verde*, 1987), waarvoor hij de belangrijkste Zuid-Afrikaanse literaire prijzen op zijn naam schreef. Zowel de Boer, de kleurrijke, de Bosjesman als de Xhosa kregen plaats in het boek. "Gemeenschappelijk hebben we Zuid-Afrika hun land is, dat ze anders naartoe kunnen en ze allemaal om beurten ontroeven en belachelijk zijn", noteerde Francken daarover in *Ons Erf*. Hij maakte ook gewag van "García Márquez' magische kijde wereld door een Hollands-Kaapse bril".

Van Heerden toont een voorkeur voor historische romans, puttend uit de Zuid-Afrikaanse politieke en mentale geschiedenis. Maar hij bespeelt diverse genres. Met *Casspirs en campari's* (1991) bracht Van Heerden ook zijn talent voor satire. Met *Kikuyu* (1996), geschied in 1960, varieerde Van Heerden op het genre van de Zuid-Afrikaanse 'plaasroman'. Hij evocert de verhalen van de schrijver Fables Latsky aan zijn vroege jeugd

hoorcollege met de opdeling van genres (telkens met specifiek jargon) en de veel informatie overdonderen pedante toontje werkt op de wenen. Het maakt allemaal

Door de een geprezen, door de ander verguisd: **Las teorías salvajes van Pola Oloixarac deed veel stof opwaaien in Argentinië. Onder het mom van een zwarte komedie waar filosofie, seks en drugs het leven van de personages regeren, schetst de Argentijnse de tijdsgeest in haar land en uit ze scherpe kritiek op de ideologieën en instellingen.**

DOOR ANNICK VANDORPE

"In dit land is het enige verschil tussen links en rechts aan welke kant van je broek je lul zit, meer niet" laat Pola Oloixarac (*1977) een van de personages zeggen in *Las teorías salvajes*. Het is niet de enige maatschappijkritiek die de Argentijnse in haar debuut verwerkt. Toen de roman in 2008 verscheen, deinde een schokgolf door de Argentijnse literaire kringen. De universitaire milieus beschuldigden Oloixarac van rechtse sympathieën, sommige critici verkondigden dat het boek "zonder liefde en zonder poëzie" was geschreven, andere beweerden dat het goed verkocht omdat Oloixarac een mooie vrouw is. Maar de lof overheerste. Ricardo Piglia, literaire paus in eigen land, noemde Oloixarac "de revelatie in de nieuwe Argentijnse literatuur". Ze werd vergeleken met Fogwill en andere grote namen van de Argentijnse literaire canon. In 2010 riep het prestigieuze magazine *Granta* haar uit tot een van de 22 beste Spaanstalige auteurs

onder vijftiendertig.

Intussen verovert *Las teorías salvajes* ook Europa. In Spanje wordt Oloixarac alvast de Argentijnse Houellebecq genoemd. De roman ligt nu bij ons in de handel als *He hoorcollege*, een ongelukkige titel. Niet alleen omdat hij de inhoud niet spiegelt, maar vooral omdat de knipoo naar Roberto Bolaño verloren gaat (de Chileense cultauteur van *Los detectives salvajes - 1 wilde detectives*) en intertekstuaiteit nu net kenmerkend is voor de proza van Oloixarac.

Het verhaal speelt zich af in Buenos Aires. De ik-verteller, Rosa Ostreech, studeert filosofie en bezeten van Augusto García Roxla een oude professor aan de faculteit die zijn carrière heeft gewijd aan een vergeten antropologische theorie. Rosa Ostreech, beautifully and very arrogant, is er overtuigd dat zij een noodzakelijke schakel is in de ontwikkeling die theorie. Haar inzichten zullen een doorbraak betekenen - Augusto verleiden.

Parallel loopt een tweede verlijn met als hoofdpersoon Kamtchowsky en Pabst, jong uit de avant-gardistische kunst in Buenos Aires, allebei foel en daarom slimmer dan de a

In Spanje wordt Oloixarac alvast de Argentijnse Houellebecq genoemd

metDeMorgen

PASSA PORTA & FLAGEY PRESENTEREN

GRAND HOTEL EUROPA

hommage aan de literaire vertalers

met o.a. Michael Cunningham, Alberto Manguel, Dubravka Ugrešić, Fernando Pessoa en vertalers uit heel Europa!

presentatie: Annelies Beck

FLAGEY - VRIJDAG 02.12 - 20:00

Heilig-Kruisplein - 1050 Brussel
INFO & RES. 02 614 10 20 - www.flagey.be
€ 10 / 7 TICKETS